

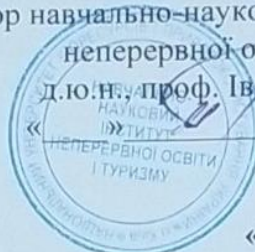
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ  
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ  
Кафедра землевпорядного проектування**

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Директор навчально-наукового інституту  
неперервної освіти і туризму

д.ю.н., проф. Іван ГРИЦЕНКО

2024 р.



**«СХВАЛЕНО»**

на засіданні кафедри землевпорядного проектування  
протокол № 9 від 16 квітня 2024 року

Завідувач кафедри

д.е.н., проф. Андрій МАРТИН

**«РОЗГЛЯНУТО»**

Гарант ОП «Публічне управління та адміністрування» підготовки  
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

д.н. держ. упр., доц. Сергій ПРИЛПКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«ОСНОВИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ»**

Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітня програма «Публічне управління та адміністрування»

Навчально-науковий інститут неперервної освіти і туризму

Розробники: д.е.н., проф. Мартин А.Г., к.е.н., доц. Гунько Л.А.,

Київ -2024

## 1. Опис навчальної дисципліни «Основи землеустрою та земельного кадастру»

Спеціальність, освітній ступень, освітня програма		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	201 « Публічне управління та адміністрування »	
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
Рік підготовки	денна форма навчання	заочна форма навчання
	2024-2025	
Семестр	5	
Лекційні заняття, год.	30	
Практичні заняття, год.	30	
Самостійна робота, год.	60	
Курсовий проєкт, год.	-	
Виробнича практика, год.	-	
Залік, год		
Екзамени, год.	7	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4	

## 2. Мета, завдання та компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Основна мета курсу полягає у формуванні у студентів теоретичних знань і забезпечення набуття ними практичних навичок із землеустрою та земельного кадастру. Дисципліна «Основи землеустрою та земельного кадастру» спрямована на формування у здобувачів знань з публічного управління і адміністрування вивчення закономірностей організації використання землі, як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва, прискорення темпів росту продуктивності праці на основі досягнень науково-технічного прогресу і раціонального використання землі, трудових і фінансових ресурсів.

Основним завданням вивчення дисципліни є підготовка студентів до розуміння і практичного використання набутих знань із землеустрою та кадастру у практичній діяльності та науковій роботі.

Програма курсу побудована так, щоб вивчення дисципліни зачіпало державний, регіональний та місцевий рівні землеустрою та кадастру.

## ***Набуття компетентностей:***

### **Загальні компетентності (ЗК):**

ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК6. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

### **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):**

ФК1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

ФК2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

ФК3. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

ФК4. Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ.

ФК5. Здатність використовувати систему електронного документообігу.

ФК6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

ФК7. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.

ФК8. Здатність готувати проекти управлінських рішень та їх впроваджувати.

ФК9. Здатність впроваджувати інноваційні технології.

ФК12. Здатність виявляти, аналізувати та знаходити шляхи вирішення проблем розвитку територій з урахуванням специфіки повоєнного відновлення

### **Програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН5. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН8. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.

ПРН10. Уміти користуватися системою електронного документообігу.

ПРН11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.

ПРН12. Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.

ПРН13. Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку.

ПРН14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

ПРН17. Знати та розуміти особливості планування розвитку та повоєнного відновлення територій.

### 3. Програма та структура навчальної дисципліни для повного (скороченого) терміну денної форми навчання

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин						
		Денна форма навчання (повний, скорочений термін)						
№ з/п	назва	тижні	усього, у т.ч.	лекції	практичні	залік	іспит	самоств. робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<b>Змістовний модуль 1. Теорія землеустрою та земельного кадастру</b>								
1.1.	Поняття землеустрою та земельного кадастру	1-2	16	4	4			8
1.2.	Земельна ділянка, як об'єкт земельно-кадастрових відносин	3-4	16	4	4			8
1.3.	Реєстрація земельних ділянок	5-6	16	4	4			8
<i>Разом за змістовним модулем 1</i>			48	12	12			24
<b>Змістовний модуль 2. Проведення землеустрою на місцевому рівні</b>								
2.1.	Зміст обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок	7-8	16	4	4			8
2.2.	Зонування та класифікація придатності земель	9-10	16	4	4			8
2.3.	Обстежувальні та землеоціночні роботи при проведенні земельно-кадастрових робіт	11-12	16	4	4			8
2.4.	Земельно-оціночні роботи	13-15	24	6	6			12
<i>Разом за змістовним модулем 2</i>			72	18	9			36
Залік								
<b>Усього годин</b>			<b>120</b>	<b>30</b>	<b>30</b>		<b>10</b>	<b>60</b>

#### 4. Темы практичних занять

№ п.-п.	Назва лабораторної роботи	Форма контролю і перевірки	К-ть, балів	К-ть, год.
Змістовний модуль 1. Теорія землеустрою та земельного кадастру				
1	Склад та зміст землевпорядних документів.	Звіт, усне опитування	20	2
2	Викреслювання умовних знаків для планів землекористувань	Звіт, усне опитування	20	2
3	Підготовка договору оренди землі. Реєстрація земель	Звіт, усне опитування	20	2
<i>Модульна контрольна робота</i>			10	-
Змістовний модуль 2. Проведення землеустрою на місцевому рівні				
4	Проектування обмежень при використанні земель	Звіт, усне опитування	15	2
5	Характеристика агроекологічної придатності орних земель на території сільськогосподарських підприємств.	Звіт, усне опитування	15	2
6	Розподіл земель за угіддями. Кількісний облік земель	Звіт, усне опитування	15	2
7	Розрахунок нормативної грошової оцінки земельної ділянки	Звіт, усне опитування	15	3
<i>Модульна контрольна робота</i>			10	-
<i>Усього</i>			-	15

#### 5. Темы самостійних робіт

№ п.-п.	Назва роботи	Форма контролю і перевірки	К-ть, балів	К-ть, год.
Змістовний модуль 1. Теорія землеустрою та земельного кадастру				
1	Описати частину землекористування (за індивідуальним варіантом)	Звіт, усне опитування	10	15
2	Топографічні та землевпорядні умовні знаки.	Звіт, усне опитування	10	15
3	Інформаційне наповнення кадастрових систем	Звіт, усне опитування	10	20
Разом за модуль 1			30	50
Змістовний модуль 2. Проведення землеустрою на місцевому рівні				
6	Встановлення обмежень при проведенні землеустрою	Звіт, усне опитування	10	10
7	Зонування земель. Природно-сільськогосподарське районування території України	Звіт, усне опитування	10	15
8	Робота з законом «Про державний земельний кадастр».	Звіт, усне опитування	5	15
9	Оцінка земельної ділянки	Звіт, усне опитування	5	15
Разом за модуль 2			30	55
Разом				105

## 6. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни «Основи землеустрою та земельного кадастру» використовуються як традиційні (практичні та самостійні заняття) так і інноваційні методи та технології навчання (дискусії, мозковий штурм, презентації). Під час пояснення завдання застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point, гіперпосилання на розгляд актуальних питань в мережі Internet, та роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань. Заняття проводяться за принципом зворотного зв'язку, поєднуючи пояснення з активним залученням слухачів та дискусійним обговоренням проблемних питань. На практичних заняттях використовуються такі методи: виконання індивідуальних та групових завдань, проводяться дискусії. Пропонуються задачі – проблеми, розв'язання яких потребує збирання даних, висування гіпотез.

## 7. Форми контролю

Форма контролю балів студентів під час вивчення дисципліни «Землеустрій»

Номер навчального модуля	Практична робота		Самостійна робота		Модульний контроль, бали	Разом
	Номер	Бали	Номер	Бали		
Модуль 1	1	20	1	10	10	100
	2	20	2	10		
	3	20	3	10		
Модуль 2	1	15	1	10	10	100
	2	15	2	10		
	3	15	3	5		
	4	15	4	5		

Номер змістового модуля	Розділ дисципліни	Тема практичного (лабораторного) заняття	Форма контролю знань
1	Теорія землеустрою та земельного кадастру	1.1. Склад та зміст землевпорядних документів.	Захист практичної роботи / модульна контрольна робота
		1.2. Викреслювання умовних знаків для планів землекористувань	
		1.3. Підготовка договору оренди землі. Реєстрація земель	
2	Проведення землеустрою на місцевому рівні	2.1. Проектування обмежень при використанні земель	Захист практичної роботи / модульна контрольна робота
		2.2. Характеристика агроекологічної придатності орних земель на території сільськогосподарських підприємств.	
		2.3. Розподіл земель за угіддями. Кількісний облік земель	
		2.4. Розрахунок нормативної грошової оцінки земельної ділянки	

## 8. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамен та заліки у НУБіП України» від 26.04.2023 р. протокол № 8 табл. 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками.

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90 – 100	Відмінно	Зараховано
74 – 89	Добре	
60 – 73	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни  $R_{\text{дис}}$  (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи  $R_{\text{нр}}$  (до 70 балів):  $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$ .

### 9. Навчально-методичне забезпечення

1. Мартин А.Г., Колганова І.Г. Методичні вказівки для виконання практичних робіт та курсового проектування з дисципліни «Землеустрій» для студентів денної та заочної форми навчання освітньо-професійної програми підготовки «Бакалавр» спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій». К. : ЦП "КОМПРИНТ". 2022 р. 64 с.

2. Прядка Т.М., Колганова І.Г. Землевпорядне проектування, частина 1 (міжгосподарський землеустрій). К. : ЦП "КОМПРИНТ". 2012. 135 с.

3. Мартин А.Г., Колганова І.Г. "Санітарно-епідеміологічне забезпечення землеустрою". К. : ЦП "Компринт". 2012. 89

4. Мартин А.Г., Колганова І.Г. "Формування та реєстрація обмежень у використанні земель". К. : ЦП "Компринт". 2012. 81 с.

5. Мартин А.Г., Колганова І.Г. Методичні вказівки для вивчення дисципліни та виконання лабораторної роботи з дисципліни «Землевпорядне проектування» «Класифікація земель при проведенні землеустрою». К. : ЦП "КОМПРИНТ". 2011р. 70 с.

6. Прядка Т.М., Колганова І.Г. Методичні вказівки для вивчення дисципліни та виконання лабораторної роботи з дисципліни «Територіальний землеустрій. Формування (зміна) меж населених пунктів» КПП "Поліфаст". 2011р. 32 с.

7. Методичні рекомендації для виконання практичних робіт з дисципліни «Землевпорядне проектування» галузь знань 19 «Архітектура та будівництво» спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій» освітній рівень «Бакалавр». Умань, 2018. 18 с.

8. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів з дисципліни «Землевпорядне проектування» галузь знань 19 «Архітектура та будівництво» спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій» освітній рівень «Бакалавр». Умань, 2018. 10 с.

9. Балакірський В.Б. Формування землекористувань і землеволодінь сільськогосподарських підприємств та громадян: методичні вказівки / В.Б. Балакірський, М.М. Гарбуз, А.В. Корецький, О.Я. Петренко, В.В. Тимошевський, М.В. Червоний / Харк. нац. аграр. ун-т. Харків: ХНАУ, 2006. 51с.

### РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ОСНОВНА

1. Третяк А.М., Другак В.М., Колганова І.Г. Землевпорядне проектування: впорядкування існуючих сільськогосподарських землеволодінь і землекористувань та їх угідь: монографія. Київ : Центр земельної реформи України, 2007. 246 с.

2. Мартин А.Г., Гунько Л.А., Чумаченко О.М., Колганова І.Г., Баранцов Б.М. Земельна політика Європейського співтовариства: принципи, проблеми, реалізація : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2017. 160 с.

3. Мартин А.Г., Гунько Л.А., Колганова І.Г. Використання земельного фонду в Україні: тенденції, проблеми та перспективи : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2017. 400 с.

4. Мартин А.Г., Гунько Л.А., Прядка Т.М., Чумаченко О.М., Кустовська О.В., Гетманьчик І.П., Колганова І.Г. Землеустрій. Частина 1 : навч. посіб. / за загальною редакцією А.Г. Мартина. К. : ДП «Компринт», 2016. 529 с.

5. Мартин А.Г., Гунько Л.А., Прядка Т.М., Ковальчук І.П., Чумаченко О.М., Кустовська О.В., Гетманьчик І.П., Колганова І.Г. Землеустрій. Частина 3.: У 2 кн., Кн. 2 : навч. посіб. / за загальною редакцією А.Г. Мартина. К. : ДП «Компринт», 2017. 472 с.

6. Martyn A., Kustovska O., Chumachenko O., Hunko L., Hetmanchuk I., Kolhanova I., Kharchuk N., Dubovyk O., Land management: textbook. Київ : ТОВ «ВПК «ЦЕНТРДРУК», 2019. 650 с.

#### ДОПОМІЖНА

1. Богіра М.С. Землевпорядне проектування: теоретичні основи землевпорядного проектування / М.С. Богіра, В.І. Ярмолюк. К. : Аграрна освіта, 2011. 416 с.

2. Корнілов Л.В. Землевпорядне проектування. Реформування земельних відносин в Україні: Навчальний посібник. Рівне, РДТУ, 2000. 124 с.

3. Корнілов Л.В. Землевпорядне проектування. Методика виконання розрахунково-графічних робіт та курсових проектів: навчальний посібник. К. : Кондор, 2005. 150 с.

4. Землевпорядне проектування: Навчальний посібник / Т.С. Одарюк та ін. К.: Аграрна освіта, 2010. 292 с.

5. Третяк А.М. Землевпорядне проектування: теоретичні основи і територіальний землеустрій: навч. посібник / А.М. Третяк. К.: Вища освіта, 2006. 528 с.

6. Перович Л.М. Теоретичні засади землеустрою: навч. посібник / Л.М. Перович, В.М. Сай, М.С. Маланчук. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 236с.

#### 10. Рекомендовані джерела інформації

1. Земельний кодекс України: <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

3. Лісовий кодекс України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>

4. Про державний земельний кадастр: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>

5. Про державний контроль за використанням та охороною земель: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>

6. Про землеустрій: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>

7. Про охорону земель: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>

8. Про планування та забудову територій: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-14#Text>

9. Про особисте селянське господарство: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності з проведення робіт із землеустрою та землеоціночних робіт: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5394-17#Text>

11. Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14#Text>

12. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>

13. Про охорону навколишнього природного: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

14. Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2024-98-%D0%BF#Text>

15. Про затвердження Порядку укладання охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-2001-%D0%BF#Text>

16. Про затвердження Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-2002-%D0%BF#Text>

#### Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua/>



2. Міністерство аграрної політики та продовольства України <http://www.minagro.kiev.ua/>

**Інформаційно-пошукові системи по законодавству:**

- «Ліга» (законодавство, форум з питань застосування законодавства, в. т.ч. земельного): [www.liga.net](http://www.liga.net)

- ІАЦ «БІТ» – <http://www.legal.com.ua>

**Нормативні документи:**

- ЗАТ НІЦ «Леонорм» (нормативні документи зі стандартизації) - <http://www.leonorm.com.ua>

- інтернет-сторінка з нормативними документами у галузі будівництва - <http://document.org.ua>

**Неурядові організації:**

ІРЦ «Реформування земельних відносин в Україні» («Моя Земля») - інформаційна підтримка земельної реформи в Україні – <http://myland.org.ua>

Асоціація «Земельна спілка України» (заснована групою землевпорядних організацій та установ): <http://zsu.org.ua>

Асоціація міст України (посилання на локальні нормативно-правові акти з питань регулювання земельних відносин) – [www.auc.org.ua](http://www.auc.org.ua)

Міжнародна благодійна організація «Екологія-Право-Людина» - <http://epl.org.ua>

Український центр менеджменту землі та ресурсів (проект технічної допомоги, що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку; надає супутникові фотокарти) – <http://www.ulrnc.org.ua>

Центральне бюро Міжнародної Асоціації Геодезії - [www.iag-aig.org](http://www.iag-aig.org)

**Форум землевпорядників України** - <http://www.zemres.com>

**Різне:**

Сервер на екологічну тематику – <http://proeco.visti.net>

Український науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО» (інформація з планування та забудови територій) - [www.dipromisto.gov.ua](http://www.dipromisto.gov.ua)

Український земельний ринок України (інформаційно-аналітичний портал) – [www.land-ukraine.com](http://www.land-ukraine.com)

**Земельна та правова інформація зарубіжних країн:**

Land Research Action Network (міжнародна мережа дослідників та соціальних рухів, що мають на меті просування та забезпечення основних прав на землю та забезпечення справедливого доступу до ресурсів, необхідних для гідного життя) - [www.landaction.org](http://www.landaction.org)

**Австралія:**

- Законодавство Австралії англійською мовою - <http://www.comlaw.gov.au/>

- Законодавство Північної території Австралії англійською мовою – <http://www.nt.gov.au/lant/hansard/hansard.shtml>

**Австрія:**

- Австрійський парламент: закони, урядові проекти, зміни до існуючих законів - <http://www.parlinkom.gv.at>

- Державна Канцелярія («Republik Osterreich Bundeskanzleramt»): федеральні закони, закони земель, парламентські матеріали; конституційні й адміністративні рішення суду (тільки німецькою мовою) - <http://www.ris.bka.gv.at/>

**Великобританія:**

- Королівська державна канцелярія: сервер забезпечує доступ до законодавчих актів британського Парламенту, підзаконних актів, пояснювальних записок до них, проектів правових актів, а також надає можливість прямого виходу на офіційний сервер Парламенту - <http://www.hms.o.gov.uk/>

- Міністерство охорони довкілля, продовольства та сільського господарства - <http://www.defra.gov.uk>

**Казахстан. База законодавства:** <http://base.zakon.kz>

**Канада.** Офіційний вузол Міністерства юстиції Канади, що містить збірник законів та інших нормативних актів Канади: <http://canada.justice.gc.ca/>

**Молдова. Законодавство Молдови англійською, російською та румунською мовами:** <http://www.law-moldova.com>

**Німеччина.** German Law - законодавство, каталог англomовних ресурсів по законодавству: <http://www.jura.uni-sb.de/english/glsindex.html>

**Нова Зеландія.** Земельна інформація - [www.linz.govt.nz](http://www.linz.govt.nz)

**Південна Африка:** Сторінка уряду (містить законодавчі акти): <http://www.gov.za/>

**Словаччина.** Земельний кадастр - <http://www.skgeodesy.sk/>

**США:**

- Американський конгрес землевпорядкування та картографії – [www.acsm.net](http://www.acsm.net)

- Бюро з управління землею (здійснює управління державними землями США) – [www.blm.gov](http://www.blm.gov)

- Юридична бібліотека Конгресу США: <http://lcweb2.loc.gov/>

- ТОМАС («THOMAS») Інформаційно-правова система Бібліотеки Конгресу США «Thomas» забезпечує доступ до бази даних федеральних законів США, містить інформацію про законотворчу та іншу діяльність Палати представників і Сенату Конгресу США: <http://thomas.loc.gov/>

**Франція:**

- Юридичні матеріали в Інтернеті («Le Web Juridique de Sarrebruck»). Пропонує законодавство (французькою), а також деякі правові матеріали англійською: <http://www.jura.uni-sb.de/france/>

- Лежіфранс («Legifrance») Конституція, часопис Officiel, кодекси, добірки текстів та ін. <http://www.legifrance.org/>; <http://www.legifrance.gouv.fr>

**Швейцарія.** Систематична збірка швейцарського права (Systematische Sammlung des Bundesrechts) французькою, німецькою, італійською, англійською: <http://www.admin.ch/ch/f/rs/rs.html>

**Угорщина.** Інститут геодезії, картографії та дистанційного дослідження - [www.fomi.hu](http://www.fomi.hu)

**Шотландія.** Виконавче агентство земельних реєстраторів - [www.ros.gov.uk](http://www.ros.gov.uk)

**Європейський Союз:**

- Офіційна веб-сторінка Європейського Союзу (обслуговує Парламент, Раду, Комісії, Суд Європейського Союзу, Суд Аудиторів, комітети, Європейський центральний банк, агенції та інші установи ЄС): <http://europa.eu>.

- Європейська екологічна агенція - <http://www.eea.europa.eu>

**ООН:**

- початкова сторінка. Більшість матеріалів доступні російською мовою: <http://www.un.org/>

- «Довкілля для Європи», сайт ЄЕК ООН - [www.unece.org/env/wgso](http://www.unece.org/env/wgso)

- Комітет з екологічної політики ЄЕК ООН - [www.unece.org/env/cep](http://www.unece.org/env/cep)

- Організація з продовольства та сільського господарства (FAO) - [www.fao.org](http://www.fao.org)

- Програма ООН захисту навколишнього середовища («The United Nations Environment Programme») (UNEP). <http://www.unep.org/>

Системна мережа ООН з сільського розвитку та продовольчої безпеки - [www.rdfs.net](http://www.rdfs.net)